

## I. Fogalmi magyarázatok

Körzethatár: Állami intézmények esetében a területileg illetékes tankerületi központ határozza meg és teszi közzé az egyes intézmények felvételi körzetét, amelynek alapja az érdekelt települési önkormányzatok véleménye. Köznevelési szerződéskötés esetében a körzethatár fogalma az egyházi-, vagy magán köznevelési intézmények esetében is relevánssá válhat. Ennek alapja, hogy működési támogatásra lesz jogosult az egyházi köznevelési intézmény, ha a köznevelésért felelős miniszterrel, vagy az adott település önkormányzatával köznevelési szerződést köt, illetve egyoldalú nyilatkozatot tesz. Ekkor az intézmény részt vesz a kötelező felvételt biztosító helyi iskolai (illetve óvodai) feladatok ellátásában. Esetükben a felvételi (működési) körzet az a település vagy kerület, ahol az adott intézmény székhelye, vagy telephelye található. A létszám meghatározásához a köznevelési feladatokat ellátó hatósággal közösen a hivatal és a területileg illetékes tankerületi központ véleményének kikérésével határozzák meg a tanulói létszámot, amely az alapító okiratban szereplő tanulói létszámnak legalább 75%-a kell, hogy legyen.<sup>1</sup> (2011. évi CXC. tv)

Feladatellátási hely: Az a cím, helyszín, ahol az a feladat ellátása valósul meg, amely az adott köznevelési intézmény szakmai alapidokumentumában, köznevelési intézmény alapító okiratában szerepel. (2011. évi CXC. tv)

### Hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek<sup>2</sup>

**67/A. § \*** (1) *Hátrányos helyzetű az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az alábbi körülmények közül egy fennáll:*

*a) a szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony iskolai végzettsége, ha a gyermeket együtt nevelő mindkét szülőről, a gyermeket egyedül nevelő szülőről vagy a családbafogadó gyámról – önkéntes nyilatkozata alapján – megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor legfeljebb alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezik,*

*b) a szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony foglalkoztatottsága, ha a gyermeket nevelő szülők bármelyikéről vagy a családbafogadó gyámról megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor az Szt. 33. §-a szerinti aktív korúak ellátására*

---

<sup>1</sup> <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv>

<sup>2</sup> 1997. évi XXXI. Gyvt. VIII. fejezet (67/A.§)

*jogosult vagy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésének időpontját megelőző 16 hónapon belül legalább 12 hónapig álláskeresőként nyilvántartott személy,*

*c) \* a gyermek elégtelen lakókörnyezete, illetve lakáskörülményei, ha megállapítható, hogy a gyermek a településre vonatkozó integrált településfejlesztési stratégiában szegregátumnak nyilvánított lakókörnyezetben vagy félkomfortos, komfort nélküli vagy szükséglakásban, illetve olyan lakáskörülmények között él, ahol korlátozottan biztosítottak az egészséges fejlődéséhez szükséges feltételek.*

*(2) Halmozottan hátrányos helyzetű*

*a) az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az (1) bekezdés a)–c) pontjaiban meghatározott körülmények közül legalább kettő fennáll,*

*b) a nevelésbe vett gyermek,*

*c) az utógondozói ellátásban részesülő és tanulói vagy hallgatói jogviszonyban álló fiatal felnőtt.*

Iskolai szelekció: A tanulók különböző oktatási programokba, intézményekbe irányítása, így különösen a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók, a kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló- a korai iskolaelhagyás természetes folyamata szerint -, melynek alapja, hogy a tanulók különböző szakmára kerülnek felkészítésre, eltérő foglalkozásokra járnak. Amennyiben ez a folyamat az indokolhatónál korábban kezdődik meg és összefügg a tanuló társadalmi és gazdasági státusával, valamint az ebből eredő érdekérvényesítő képességével a tanulók korai iskolai szelekciójáról beszélhetünk, ahol a magasabb státusú tanulók előnyökhöz juthatnak. (vö. Fejes és Szűcs, 2017<sup>3</sup>)

Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény (Rgyk): Pénzbeli és természetbeni támogatási forma a Gyvt. szerint. A támogatás a gyermek szociális helyzete alapján a szülő/gyám által kérelmezendő, a jogosultságot a gyámhatóság állapítja meg<sup>4</sup>. Magába foglal: évente kétszer pénzbeli támogatást, emelt összegű támogatást, családbafogadó gyámoknak járó ellátást, ingyenes és kedvezményes intézményi étkeztetést, többletpontokat a felsőoktatási felvételinél,

---

<sup>3</sup> [https://epa.oszk.hu/00000/00035/00184/pdf/EPA00035\\_upsz\\_2017\\_11-12\\_100-116.pdf](https://epa.oszk.hu/00000/00035/00184/pdf/EPA00035_upsz_2017_11-12_100-116.pdf)

<sup>4</sup> <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700031.tv>

kollégiumi díjmentességet, szociális ösztöndíjat és életkezdési támogatást és babakötvényt, valamint szünidei gyermekétkeztetést. (vö. Családbarát Magyarország Központ, 2025<sup>5</sup>)

Kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló<sup>6</sup> (2011. évi CXCV. tv, 4. §):

*a) különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló:*

*aa) sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló: (25.) az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd,*

*ab) beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló (3.): az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesített, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek,*

*ac) kiemelten tehetséges gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki átlag feletti általános vagy speciális képességek birtokában magas fokú kreativitással rendelkezik, és felkelthető benne a feladat iránti erős motiváció, elkötelezettség*

*b) a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanuló,*

*c) \* tartós gyógykezelés alatt álló gyermek, tanuló (18.): az a gyermek, tanuló, akinek egészségügyi ellátása az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (a továbbiakban: Eütv.) 89. §-a szerinti általános járóbeteg-szakellátásban vagy az Eütv. 91. §-a szerinti általános fekvőbeteg-szakellátásban részt vevő szakorvos véleménye alapján az adott nevelési évben, tanévben a harminchat nevelési napot, tanítási napot várhatóan meghaladja, és emiatt az óvodai nevelésben a 8. § (2) bekezdése szerinti formában nem tud részt venni, illetve tankötelezettségét iskolába járással nem tudja teljesíteni.*

Inklúzió:

---

<sup>5</sup> <https://csalad.hu/tamogatas/rendszeres-gyermekevedelmi-kedvezmeny>

<sup>6</sup> <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100190.TV>

Az **inklúzió** befogadást jelent, az exklúzió, a kizárással ellentétes irányú folyamat, amely képes az egyének és csoportok kirekesztését, kirekesztődését meggátolni és hozzáférést biztosítani a társadalmi lehetőségekhez, erőforrásokhoz és így a magas színvonalú oktatáshoz is. Egyértelműen eltér az integrációtól, a latin „integrare” szótól, amely a különálló részek egészbe való beillesztésére vonatkozik. Az integrációról elmondható, hogy csoportokra oszt, kategóriákat állít fel és jórészt a hiányosságokra fókuszál, szemben az inklúzió heterogén közösségével, ahol a kölcsönösség válik nyilvánvalóvá és kerül a fókuszba. A befogadás hangsúlya a közösségre kerül, a cél pedig, hogy a különbség gazdagító értékévé váljon. Az iskolai inklúzió esetében olyan együttélési stratégiáról van szó, mely az oktatási rendszer sikerességének alapja és feltétele lehet.

### Méltányosság, egyenlő bánásmód, esélyegyenlőség

Az utóbbi időben a méltányosság a szakmai és társadalmi diskurzusokban egyre többször jelenik meg. Ezért különösen fontos azt megvizsgálnunk, hogy milyen fogalmakkal kerül összefüggésbe, melyek azok, amelyek leginkább kifejezhetik a tervezés és fejlesztés szempontjából a lényegét annak érdekében, hogy a sikeresség esélye minden tanuló esetében biztosított legyen és ezáltal az egyenlőtlenségek valódi csökkentését érhessük el.

A fogalom elsőként az **egyenlő bánásmóddal** kapcsolatban kerül előtérbe. Eredetileg az oktatáshoz való egyenlő hozzáférést jelentette, mivel annak esélyét, ugyanúgy, azonos módon biztosítja. Ez a szemlélet abban segít, hogy megelőzze a kirekesztődést és a diszkriminációt. Ez az értelmezés viszont sokszor további egyenlőtlenségeket eredményez, mert figyelmen kívül hagyja a diverzitást, a különbségeket tulajdonképpen csak tudomásul veszi, de arra kevésbé reagál. Az **esélyegyenlőség (equality)**, tehát **nem teremt valódi hozzáférést**, csak lehetőséget biztosít az egyének, hogy hozzáférjen a különböző oktatási szolgáltatásokhoz, tanúláshoz, információkhoz — a többséggel azonos módon.

Ezt a szemléletet váltja fel a **méltányosság (equity)** elve, mely az **egyenlő esélyek** biztosítását fejezi ki. Ez az oktatási rendszer sikerességének alapja és feltétele. Ennek érvényesülése esetében nem csupán az eltérések felismeréséről és tudomásul vételéről lehet szó, hanem azok megfelelő kezelésről és a változás előmozdításáért tett beavatkozásokról is. Feltételezi azokat a cselekvéseket, melyek a különbségek ellensúlyozásaként jönnek létre. A méltányosságból részvétel és bevonódás is következik. (Varga, 2013)

A fogalmat az oktatási eredmények és a hatékonyság szempontjából is érdemes értelmezni. „A méltányosság – mint valódi hozzáférési folyamat – összességében azt jelzi, hogy az intézményre jellemző **hatékonyság** és **eredményesség valamennyi tanuló esetében és folyamatosan jellemző**. A méltányosság elérésének gyakorlati eszköze az inkluzív szemléleten

alapul, ahol a diákot az intézmény egyediségében ismeri meg (társadalmi helyzetének, kulturális hovatartozásának és személyes adottságainak komplexitásában), és ehhez igazítva alakítja a hatékony erőforrás-kihasználást, célozza a hozzáadott értékek mentén kimutatható eredményeket, és biztosítja mindezt valamennyi diákja számára.” (Arató, Dévényi, Mrázik, Varga, 2011) „Méltányosság (equity) alatt (...) a különböző oktatási eredményekben kimutatható egyenlőtlenségek csökkentését értjük.” (Magyar Pedagógia Társaság, 2013) „A ma legelfogadottabb felfogást követve azt az iskolát tekintjük eredményesnek, amelyik azonos kiindulópontból magasabb oktatási kimenetet (educational outcome) tud elérni, azaz adottságait, erőforrásait figyelembe véve ér el relatíve magas teljesítményt.” (Sinka, Horn, 2006)

Fontos megjegyezni, hogy a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD, 2011) megállapította, hogy a leggyengébben teljesítő tanulók eredményeinek javítása nem szükségszerűen jár a jobb teljesítményű diákok hátrányával. Az UNESCO által kiadott „Vízválasztó a tanulásban” című jelentés (Willams, 2006) szintén azt igazolja, hogy a méltányosság és a magas teljesítmény együttesen is járhat. Azok az országok, amelyek sikeresek a befogadó oktatás megvalósításában, jellemzően a legjobb tanulmányi eredményeket is érik el az oktatásban. (A befogadó oktatás és az eredményesség kapcsolatát jól jelzi mindez.)

A fentiek értelmében **minőségi oktatást az eredményesség, a hatékonyság és a méltányosság** hármasa jelenti. A református oktatási stratégia szempontja szerint is fontos ezeket egységben látni.

Mindezekről összességében megállapítható: „... amennyiben az iskolában sikerül megteremteni az eredményességet támogató szemlélet uralmát, akkor a kedvezőtlen családi háttér-kompozíció esetén is kimagasló tanulói teljesítmény érhető el. A Közép-Európában napjainkban működő egyházi iskolák különösen jó eredményeket tudtak elérni olyan iskolai normarendszer kialakításában és megszilárdításában, amely a hátrányos helyzetű tanulók eredményességére is kiemelkedően) kedvező hatással van. A nemzetközi eredményekkel összehangban, e kutatások is rámutattak az iskolavezetés és a nevelőtestület kollektív szemléletének döntő jelentőségére az iskolai eredményesség szempontjából (Pusztai, 2009; 2011; 2015; Bacskai, 2015).” a (107 Sági Matild: Iskolavezetés, iskolai kollektíva és eredményesség

A tervezésben érdemes azokat a tényezőket kiemelten kezelni, amelyek az eredményességet és a hátránykompenzációt a fentiek alapján támogatni tudják.